

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 15 มีนาคม 2544

อปริยสภา

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

อปริยสภา คือ สภาของอปริยชน โดยอปริยชน และเพื่ออปริยชน

ณ บัดนี้ ประชาสังคมไทยกำลังจับตามองวุฒิสภาว่า จะเปลี่ยนโฉมเป็นอปริยสภาอย่างเต็มรูปหรือไม่ และเมื่อไร

อปลักษณะของวุฒิสมาชิกชุดปัจจุบันทำให้กรรมการสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ต้องหน้าแตกชนิดมิอาจเย็บได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 ให้อำนาจวุฒิสภาอย่างสิ้นเหลือ มิเพียงแต่มีอำนาจในการกั้นกรอกกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น หากทว่ายังมีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้บริหารราชการแผ่นดินระดับสูงอีกด้วย ด้วยเหตุดังนี้ สสร. จึงวาดฝันว่า จะได้วุฒิสมาชิกที่อุดมด้วยคุณสมบัติ ทั้งคุณวุฒิและวุฒิภาวะด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุวุฒิและธรรมวุฒิ การณ์ปรากฏในเวลาต่อมาว่า ฝันของ สสร. เป็นฝันสลาย

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มาเฟีย ผู้ทรงอิทธิพลในท้องถิ่น ผู้ที่มีประวัติในการประกอบกิจกรรมนอกระบบ สามารถเล็ดลอดเข้าสู่วุฒิสภาได้ แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 จะมีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาสังกัดพรรคการเมืองใดๆ อันเป็นบทบัญญัติที่สิ้นธรรมชาติของมนุษย์ แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ที่ได้รับเลือกเป็น สว. จำนวนมากมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองต่างๆอย่างแน่นแฟ้น บางคนเคยมีประวัติเป็นสมาชิกพรรคการเมืองบางพรรคมาก่อน บางคนเคยเป็น สส. บางคนเป็นสามี ภริยา หรือญาติสนิทของ สส. การใช้เครือข่ายของพรรคการเมืองให้เป็นประโยชน์ในการเลือกตั้งจึงเป็นปรากฏการณ์สามัญ

ประเด็นสำคัญ ก็คือ มีการซื้อเสียงและฉ้อฉลในการเลือกตั้งอย่างแพร่หลาย การเลือกตั้ง สว.จึงเป็นไปอย่างไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรม จนต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในหลายจังหวัด บางจังหวัดมีการเลือกตั้งใหม่หลายครั้งหลายครา และสามารถสร้างประวัติการณ์ในการเลือกตั้งใหม่ถึง 3 ครั้ง กระนั้นก็ตาม สมาชิกวุฒิสภาจำนวนมากตกเท้าเข้าสู่สภาด้วยความไม่สง่างาม

จนในภายหลังคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีข้อวินิจฉัยชี้ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง เนื่องจากพบหลักฐานชัดเจนว่าได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีการที่ไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรม

หากอัยยชนสามารถเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ วุฒิสภาก็มีโอกาสแปรโฉมเป็นอัยยชนได้ หากปราศจากการตรวจสอบและกดดันจากประชาสังคมไทย และหากปราศจากความพยายามในการชำระล้างสภาจากสมาชิกภาคส่วนที่มีใช้อัยยชน

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า เหตุใดอัยยชนของวุฒิสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากกาเลือกตั้งจึงปรากฏอย่างเด่นชัดยิ่งกว่ายุคสมัยที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง ความข้อนี้มิได้มีนัยหรือหรือว่า การเลือกตั้งเป็นกลไกอันเลวร้ายยิ่งกว่าการแต่งตั้ง

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีการอันไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรมก็ดี และที่ปราศจากธรรมาภิบาล จนก่อเกิดคดีเสพหากามรสจากผู้เยาว์ก็ดี ล้วนแล้วแต่เคยเป็นข้าราชการผู้นำ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร และอยู่ในกลุ่มบุคคลที่มีโอกาสได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในยุคสมัยที่มีการปกครองระบอบเผด็จการ/คณาธิปไตย หรือระบอบเผด็จการครึ่งใบ ในแง่นี้ การเลือกตั้งมิได้แตกต่างจากการแต่งตั้ง เพราะโอกาสการคัดสรรอัยยชนเข้าวุฒิสภายังคงมีอยู่ แต่การเลือกตั้งเป็นกลไกที่ทรงประสิทธิภาพมากกว่าการแต่งตั้งในการขับไล่อัยยชนออกจากวุฒิสภา ความแตกต่างดังกล่าวนี้เป็นความแตกต่างระหว่างระบอบประชาธิปไตยกับระบอบเผด็จการ/คณาธิปไตย ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถตรวจสอบประพฤติกรรมของสมาชิกรัฐสภาได้โดยง่าย หากสมาชิกวุฒิสภาคนใดเปลี่ยนตัวตนอย่างล่อนจ้อนว่าเป็นอัยยชน ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงโทษสมาชิกดังกล่าวในการเลือกตั้งครั้งต่อไป นอกเหนือจากกลไกการถอดถอนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการเลือกตั้งมีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 10 คนออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2544 ในจำนวนนี้รวมผู้ดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภาด้วย แม้ผู้ที่ถูกถอดถอนจากตำแหน่งจะคืนรณียันุทธธรรณต่อศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นอำนาจของ กกต. แต่อย่างน้อยที่สุด บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ กกต. วินิจฉัยว่าได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีการอันไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรม

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า เหตุใดผู้ที่ กกต. วินิจฉัยว่าชนะการเลือกตั้งด้วยวิธีการอันไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรม จึงได้รับการคัดสรรจากมวลสมาชิกวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งประธาน?

รายงานข่าวในช่วงที่มีการเลือกตั้งประธานวุฒิสภาบอบอลด้วยกลิ่นอายม แม้จะไม่มีประจักษ์พยานว่ามีการซื้อเสียง แต่ก็มีรายงานข่าวว่าด้วยการแลกคะแนนกับตำแหน่ง รวมทั้งการขอพยานภาพจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่เพื่อให้ได้มาซึ่งฐานเสียงสำคัญ ภายหลังจากการเลือกตั้งประธานวุฒิสภาถึงกับจัดงานเลี้ยงฉลองชัยชนะ อันมิเคยเป็นจารีตของวุฒิสภาไทยมาก่อน

หากผู้ที่เล็ดลอดเข้าวุฒิสภาด้วยวิธีการอันไม่บริสุทธิ์และไม่ยุติธรรมสามารถถีบตัวขึ้นมาเป็นประธานวุฒิสภาได้ ย่อมไม่น่าประหลาดใจที่วุฒิสมาชิกชุดเดียวกันนี้จะให้การปกป้องคุ้มกันสมาชิกด้วยกันเอง มิให้ข้อแสบของบ้านเมืองเข้ามาดำเนินการกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายด้วยการเสพกามรสจากผู้เยาว์ ในเมื่อธรรมวุฒิสภาและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมิได้อยู่ในตัวสมาชิกส่วนใหญ่ ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลภายใต้ระบบอุปถัมภ์ และภายใต้ผลประโยชน์ต่างตอบแทน รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างหากที่กำหนดประเพณีการลงคะแนนเสียงของสมาชิกวุฒิสภา หาใช่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและความเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวมไม่ ภายใต้กรอบประเพณีการเช่นนี้ จะหวังให้วุฒิสภากำกับสภาผู้แทนราษฎรและกำกับสังคมการเมืองไทยได้อย่างไร และจะวางใจให้วุฒิสภามีอำนาจอันล้นเหลือได้อย่างไร

อุปลักษณะของวุฒิสภามีได้เกิดจากสัญญาภาค หากเป็นผลจากอุปลักษณะของสังคมไทย หากอุปนิสัยสามารถผ่านกลไกการเลือกตั้งเข้าสู่วุฒิสภาได้ ความผิดมิอาจกล่าวโทษใครอื่น หากแต่เป็นความผิดของคนไทยผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งร่วมกัน ประชาสังคมไทยจึงต้องฉีกกำลังในการแก้ปัญหา

สสร.หวังที่จะเห็นวุฒิสภาเป็นสถาบันสำคัญที่กำกับกระบวนการปฏิรูปการเมืองเพียงเริ่มต้นยกแรก การณ์ปรากฏอย่างเด่นชัดแล้วว่า ไม่เพียงแต่วุฒิสภามีอาจทำหน้าที่ตามความคาดหวังได้เท่านั้น หากทว่าความใสโครกภายในวุฒิสภา ทำให้การชะล้างความใสโครกของวุฒิสภากลายเป็นงานสำคัญของการปฏิรูปเสียเอง บทเรียนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวุฒิสภาก็คือ การออกแบบรัฐธรรมนูญ (Constitutional Design) บนพื้นฐานที่ไม่ตรงต่อสภาพที่เป็นจริง ย่อมทำให้กระบวนการปฏิรูปการเมืองมีอาจลุล่วงได้ ด้วยเหตุที่ สสร.ให้อำนาจแก่วุฒิสภามากเกินไป จึงวาดฝันว่าจะได้ ‘อรหันต์’ มาเป็นสมาชิก แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ไม่มีอรหันต์ในวุฒิสภา มีแต่สามัญชนผู้มีกิเลส ตัณหา และราคะ โดยที่บางภาคส่วนเป็นอุปนิสัย

ณ บัดนี้ วุฒิสภากำลังแปรสภาพเป็นอุปนิสัย มิใช่หน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาที่จะต้องชะล้างความใสโครกของสถาบันของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นหน้าที่ของประชาสังคมไทยที่ต้องร่วมทำความสะอาด อย่างน้อยที่สุดด้วยการให้กำลังใจแก่สมาชิกที่มีได้เป็นอุปนิสัย เพื่อเปลี่ยนโฉมของวุฒิสภาให้เป็นสภาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน